PETR PRUCHA

MUŽ, KTERÝ VĚDĚL PŘÍLIŠ MNOHO

ROMÁN O VZESTUPU A PÁDU ROBERTA MAXWELLA

1923–1991

Slatinské doly – Londýn – Praha – Jeruzalém – Atlantik

PETR PRUCHA

MUŽ, KTERÝ VĚDĚL PŘÍLIŠ MNOHO

PETR PRUCHA

MUŽ, KTERÝ VĚDĚL PŘÍLIŠ MNOHO

ROMÁN O VZESTUPU A PÁDU ROBERTA MAXWELLA

NAKLADATELSTVÍ EPOCHA

© Petr Prucha, 2026
Cover art © Lukáš Tuma, 2026
Czech edition © Nakladatelství Epocha, Praha 2026

ISBN 978-80-278-0289-0 (print)
ISBN 978-80-278-1700-9 (ePub)
ISBN 978-80-278-1701-6 (mobi)
ISBN 978-80-278-1702-3 (pdf)

Tato kniha je literární fikcí.

Vychází z veřejně dostupných historických pramenů, novinových článků, biografií a dokumentů týkajících se života Roberta Maxwella (1923–1991). Autor čerpal zejména z prací Toma Bowera, Gordona Thomase, Martina Dillona, Eleanory Berryové, Nicholase Daviese a Seymourra Hershe, jakož i z parlamentních záznamů, soudních dokumentů, dobových reportáží, denního tisku a dalších veřejně dostupných materiálů.

Navzdory tomuto dokumentárnímu základu je kniha *románem*. Dialogy, vnitřní monology, motivace postav, konkrétní průběhy scén a řada dějových linií jsou dílem autorovy fantazie. Některé události byly zhuštěny, přesunuty v čase nebo pozměněny s ohledem na dramatickou stavbu příběhu.

Jakákoli podobnost postav s reálnými osobami, žijícími či zesnulými, je čistě náhodná.

Kniha si neklade za cíl podat definitivní výklad Maxwellova života ani okolností jeho smrti. Nabízí jednu z mnoha možných interpretací – literární, nikoli historickou.

Věnováno těm, kteří se nevrátili.

IAN ROBERT MAXWELL

V roce 1923 přichází na svět v chudé židovské rodině na Podkarpatské Rusi *Abraham Leib Hoch*. Jeho dětství je poznamenáno chudobou a antisemitismem, což ho nutí k útěku do Budapešti a později do Francie. Po vypuknutí války se připojuje k cizinecké legii a uniká do Anglie, kde přijímá nové jméno *Ian Robert Maxwell*. Vstupuje do britské armády, kde se rychle stává důstojníkem a zapojuje se do tajných operací. Díky svým jazykovým schopnostem pracuje jako tlumočník při výsleších nacistů, což v něm probouzí touhu po moci a vlivu.

Po válce se Maxwell vrhá do podnikání a zakládá nakladatelství *Pergamon Press*. Jeho neortodoxní metody a agresivní obchodní taktiky z něj dělají miliardáře. Získává mocné přátele v politických kruzích a šíří fámy o svých vazbách na tajné služby, aby posílil svou záhadnou pověst. Přestože je ženatý s Elisabeth, udržuje si milenky a vede extravagantní život plný večírků. Maxwellova posedlost kontrolou ho přivádí k nákupu britských novin, čímž rozšiřuje své mediální impérium. Ale jeho finanční machinace jsou stále rizikovější.

Maxwellovy ambice ho vedou ke koupi vydavatelství *Mirror Group Newspapers*, což je vrchol jeho kariéry. Nezastavuje se před ničím, aby dosáhl svého cíle stát se nejmocnějším mužem ve Velké Británii. Tajně jedná s KGB i Mosadem, zatímco

veřejně podporuje Labour Party. Jeho činy vyvolávají spekulace o tom, zda je geniální stratég nebo bezohledný podvodník. Přátelé i nepřátelé si kladou otázku, jak dlouho může udržet své impérium pohromadě.

V roce 1991 Maxwellova říše začíná kolabovat pod tíhou dluhů a finančních skandálů. Odhalení, že zneužil penzijní fondy zaměstnanců k udržení likvidity svých firem, otřásá veřejností i jeho rodinou. Ve snaze utéct před problémy odlétá na svou luxusní jachtu *Lady Ghislaine* ve Středozemním moři. Za záhadných okolností padá přes palubu a utopí se. Jeho smrt vyvolává řadu teorií: byla to nehoda, sebevražda, nebo vražda? Po jeho smrti vychází najevo rozsah finančního chaosu a zrady vůči nejbližším spolupracovníkům.

Zatímco Maxwellova rodina bojuje s následky skandálů a bankrotu, jeho legenda žije dál jako příběh muže, který se dokázal vymanit z chudoby a vystoupat na vrchol díky své inteligenci a bezohlednosti. Nakonec však podlehl stejným silám, které mu umožnily úspěch – nenasytnosti po moci a kontrole.

I po jeho smrti zůstává otázka: *kdo byl Ian Robert Maxwell?*

... a jak zemřel?

PROLOG

Atlantský oceán,
4. listopadu 1991, 23:47

I.

Kroky.

Maxwell se zastavil u dveří kajuty a poslouchal. Ocelová paluba zesilovala každý zvuk – klapnutí podpatku znělo jako výstřel, šroub, který povolil v rámu, jako zlomená kost. Ale tohle nebyly šrouby. Tohle byly kroky. Nahoře, na horní palubě, nad jeho hlavou. Dvě, tři, čtyři – a pak ticho.

Stál a čekal. Srdce mu bušilo pomaleji, než by mělo – pomaleji, než by bušilo normálnímu člověku. Maxwellovo srdce se po šedesáti osmi letech naučilo, že rychlé bušení je plýtvání energií. Bušilo pomalu, tvrdě, jako kladivo na kovadlinu.

Nic. Ticho. Jen motor – ten tlumený, nekonečný rachot dieselu, který vibroval celou lodí jako tep jiného, většího srdce.

Posádka, řekl si. *Noční hlídka. Jeden z námořníků.*

Samozřejmě. Co jiného. Na *Lady Ghislaine* bylo jedenáct členů posádky – kapitán Rankin, důstojníci, stewardi, kuchař. Jedenáct lidí, kteří tu noc spali, nebo hlídkovali, nebo dělali, co ná-

mořníci v noci dělají. Kroky na palubě nebyly nic neobvyklého. Nebyly nic.

Otevřel dveře kajuty. Chodba byla prázdná. Mosazné lampy na stěnách svítily teplým, žlutým světlem, které mělo vypadat útulně, ale vypadalo jako v márnici.

Maxwell se podíval doleva. Doprava. Nikdo.

Vrátil se do kajuty a zamkl za sebou. Poprvé za celou plavbu – zamkl.

II.

Moře bylo černé jako roztavená smůla.

Robert Maxwell stál u okna kajuty a díval se do nekonečné tmy. Jachta se kolébala v dlouhých líných vlnách – jako obrovské zvíře, které dýchá ze spaní. Kanárské ostrovy ležely někde za obzorem, neviditelné. Stejně tak všechno ostatní.

Byla teplá noc. Teplá pro listopad, teplá pro Atlantik, teplá pro muže, který se celý den potil v klimatizované kajutě jako zvíře v kleci. Maxwell si rozepnul horní knoflík košile. Hedvábí. Italské. Dva tisíce liber za kus. V šatníku jich měl čtyřicet, v různých odstínech bílé, o kterých většina mužů ani nevěděla, že existují – ecru, slonovinová, perleťová, champagne. Betty je vždycky počítala. Betty počítala všechno.

Ona tu ale nebyla. Betty byla v Oxfordu, v Headington Hill Hall, ve velkém domě na kopci.

Telefon mezi nimi zvonil třikrát denně, ale už to nebyly rozhovory, spíš meteorologické zprávy – suché, faktické, s předpovědí oblačnosti.

Maxwell se nadechl a ucítil sůl. Pod ní něco sladkého – Tenerife, vulkanická půda, květiny, které kvetly v noci. Ale to si možná vymýšlel. V poslední době si vymýšlel hodně věcí.

Třeba to, že má ještě čas.

III.

Čas. Kolik ho asi zbývalo?

Na stole vedle bourbonu ležel blok, na kterém si Maxwell zapisoval čísla. Ne tužkou – tužka se dala přečíst. Psal fixem a po přečtení stránku spálil v popelníku. Zvyk ze zpravodajských služeb – Cartwright mu ho vštípil v Berlíně v roce čtyřicet pět, a Maxwell od té doby nespálil žádný dokument, aniž by si nevzpomněl na Cartwrightovu tvář, na ten suchý anglický obličej s výrazem muže, který věděl, že papír je nebezpečnější než dynamit.

Na dnešní stránce stálo:

Pondělí 9:00 – Goldman Sachs, revize úvěrových linek

Pondělí 11:00 – Coopers & Lybrand, audit MCC

Úterý – penzijní fond, čtvrtletní výkaz

Tři dny. Měl tři dny.

V pondělí v devět ráno zavolají bankéři z Goldman Sachs a budou chtít vidět čísla. Čísla, která Maxwell měl – ale která neříkala to, co bankéři chtěli slyšet. Čísla, která říkala: čtyři sta milionů liber chybí. Čtyři sta milionů, které vzal z penzijních fondů Mirror Group, protože je *potřeboval* – jenom dočasně, jenom na pár měsíců, jenom než se situace stabilizuje. Tak to říkal sám sobě v březnu. V květnu. V srpnu. A číslo rostlo, pro-

tože čísla vždycky rostou, jsou jako rakovina, jako plíseň, jako strach.

V úterý přijde čtvrtletní výkaz penzijního fondu. A auditoři uvidí díru. A díra – díra bude mít jeho tvar. Jeho jméno. Jeho podpis na převodních příkazech, které Kevin nosil k podpisu v kožené složce, tiše, po večerech, když redakce zela prázdnotou.

Tři dny.

Maxwell vzal stránku, zapálil ji zapalovačem a díval se, jak čísla mizí v ohni. Papír se kroutil jako živý tvor, černal od okrajů a čísla – ta proklatá čísla, která ho pronásledovala jako duchové –, ta čísla zmizela. Ale jen na papíře. V hlavě zůstala. V hlavě vždycky zůstávala.

IV.

Pod novinami ležel fax.

Přišel odpoledne z čísla, které Maxwell znal zpaměti, ale nikdy si ho nezapsal – ani do žádného adresáře, ani do žádného telefonu, ani do paměti žádného počítače. Číslo existovalo jenom v jeho hlavě jako modlitba, kterou se člověk naučí v dětství a nikdy nezapomene, i když dávno přestal věřit.

Fax obsahoval šest slov. Hebrejsky.

Nemůžeme ti dál pomáhat. Shalom.

Maxwell přečetl tu větu tolikrát, že se mu vypálila do sítnice. Šest slov. Po dvaceti letech spolupráce, po stovkách milionů prolitých přes jeho účty, po PROMISu, po Vanunuovi, po tom všem, co pro ně udělal – šest slov a *shalom*. Jako by se loučil obchodní partner po neúspěšném obědě.

Zmačkal fax v pěsti. Pak ho rozložil, uhladil na stole a přečetl znovu.

Nemůžeme ti dál pomáhat. Shalom.

Nemůžeme, nebo *nechceme*? Maxwell znal rozdíl. Znal ho profesionálně – znal ho lépe než většina diplomatů, protože Maxwell celý život prodával slova a věděl, kolik stojí každé z nich. *Nemůžeme* znamenalo: chtěli bychom, ale okolnosti nám brání. *Nechceme* znamenalo: jsi nám k ničemu.

Ale Izrael napsal *nemůžeme*. A Maxwell věděl – s jistotou muže, který strávil čtyřicet let čtením mezi řádky –, věděl, že myslí *nechceme*.

A *shalom*? Shalom znamená mír. Ale taky – *sbohem*.

„Tak to teda ne," řekl nahlas do prázdné kajuty. Hlas mu zněl cize. Hluboký, rezonující – hlas muže, který celý život plnil místnosti svou přítomností, hlas, za kterým se lidé otáčeli a buď se usmívali, nebo ustupovali. Teď ale zněl dutě, jako když zaklepete na stěnu a zjistíte, že za ní nic není.

Nalil si bourbon. Single malt. Dvacetiletý. Podíval se skrz jantarovou tekutinu na světlo lampy a vypil ho jedním douškem. Chutnalo to jako dým a ztracený čas.

V.

Znovu kroky.

Tentokrát blíž. Na této palubě – ne nad ním, ale vedle něj. V chodbě za zamčenými dveřmi. Pomalé, pravidelné kroky. Krok. Pauza. Krok. Jako by někdo šel a zastavoval se u každých dveří.

Maxwell ztuhl. Bourbon v ruce, oči na dveřích.

Rankin, řekl si. *Kapitán dělá obchůzku. Kontroluje, jestli je všechno v pořádku.*

Ale Rankin nechodil pomalu. Rankin byl námořník, chodil rychle a účelně, jako všichni námořníci, kteří vědí, že na lodi znamená čas buď práci, nebo odpočinek a nic mezi tím. Tyto kroky byly – *jiné*. Pomalejší. Opatrnější. Kroky člověka, který nechce být slyšen.

Nebo kroky člověka, který *chce* být slyšen. Který chce, abyste věděli, že tam je. Který chce, abyste nemohli spát.

Maxwell postavil sklenku. Vstal. Přešel ke dveřím – ty tři kroky přes kajutu, které by v jiném životě, v normálním životě, v životě, kdy člověk nezamyká dveře na vlastní jachtě, byly automatické, bezduché. Teď ne. Teď každý krok zněl příliš hlasitě a kajuta byla příliš malá a dveře příliš tenké.

Položil ruku na kliku. Mosaz. Studená.

A najednou – záblesk. Ne zvuk, ne obraz – *pocit*. Pocit z normandského útesu, z června čtyřicet čtyři, kdy ležel tváří v hlíně a Němec stál tři metry od něj a Maxwell držel granát a nevěděl, jestli příštích pět sekund bude žít – ten *pocit*. Náhlý, živočišný, absolutní. Jako by se celé tělo proměnilo v jedno jediné slovo: *nebezpečí*.

Pustil kliku. Odstoupil od dveří.

Kroky se vzdálily. Zmizely. Ticho se vrátilo – ticho doplněné zvuky motoru a moře.

Maxwell stál uprostřed kajuty a uvědomil si, že se mu třesou ruce. Podíval se na ně – ty velké, masivní ruce, které podepsaly tisíce smluv, které potřásly stovkami rukou prezidentů a pre-

miérů, které objaly Betty v roce čtyřicet pět v Paříži a které se nikdy, *nikdy* netřásly.

Třásly se.

Stárneš, řekl si. *Jsi paranoidní. Jsi unavený a vidíš stíny, protože máš strach. A Robert Maxwell nemá strach. Robert Maxwell nikdy neměl strach.*

Ale ruce se mu přesto třásly.

VI.

Nemohl spát. Už tři dny nemohl spát.

Ne že by neuměl. Robert Maxwell uměl spát kdekoliv a kdykoliv to bylo potřeba – v letadlech, v limuzínách, na zadním sedadle helikoptéry cestou z Oxfordu do Londýna. Uměl spát čtyři hodiny a fungovat dvacet. Uměl spát uprostřed bouře, uprostřed krize, uprostřed války – doslova, protože v létě čtyřicet čtyři spal v zákopech u Caen s hlínou na jazyku a Němci dvě stě metrů daleko.

Ale teď – teď, když by potřeboval spát víc než kdykoliv v životě – jeho mozek odmítal vypnout. Jako by věděl něco, co si Maxwell ještě nepřiznal. Jako by hlídkoval. Jako by čekal.

Místo spánku přicházely obrazy. Nechtěné, nekontrolované, jako když někdo v tmavém pokoji promítá staré filmy na stěnu.

Normandie. Útes. Šani vedle něj – ne, Šani byl mrtvý, Šani padl v Sasku, tři týdny před koncem, ale tady ve snu žil, měl tu svou kulatou tvář a ty odstávající uši a smál se celým tělem tím svým psím smíchem, jako by smrt byla vtip, dobrý vtip, a říkal: „Pořád vedeš, Lejbíku, pořád vedeš…“

Maxwell otevřel oči. Nechtěl vidět Šaniho. Nechtěl vidět nikoho z těch mrtvých – ani matku, ani otce, ani Šejndl, ani Cilu, ani malého Šlojmeho. Ti všichni čekali ve tmě za jeho víčky jako herci v zákulisí připraveni vstoupit na scénu, jakmile zazvoní zvon. A zvon zvonil čím dál častěji.

Zapnul televizi. Satelitní přijímač na jachtě zachycoval *CNN* – čtyřiadvacet hodin denně, přímý přenos ze světa, nekonečná smyčka zpráv, které se točily dokola jako na kolotoči. Někdo něco řekl, někdo něco udělal, trhy šly nahoru, trhy šly dolů a nic z toho nemělo význam, protože svět se točil dál a Maxwellovi zbývaly tři dny.

Vypnul televizi. I když ticho bylo horší.

VII.

Vzal telefon. Satelitní telefon – obrovská, hranatá věc, která vážila jako cihla a která stála dvacet dolarů za minutu hovoru. Maxwell vytočil číslo. Londýn. Kevina v kanceláři.

Pět zazvonění. Šest. Sedm. Nikdo telefon nezvedal.

Vytočil jiné číslo. Nick Davies, zahraniční editor *Mirroru*.

Tři zazvonění. Čtyři. Nikdo.

Jiné číslo. Advokát. Oscar Beuselinck, muž, který ho zastupoval dvacet let, muž, který věděl všechno nebo aspoň dost na to, aby to stačilo na doživotí.

Záznamník. *„Tady kancelář Oscara Beuselincka. V tuto chvíli nejsme k dispozici…“*

Maxwell položil telefon. Pomalu. Opatrně. Jako by kladl na stůl nabitou zbraň.

Jedna hodina v noci. V Londýně byla půlnoc. Normální lidé spali. Normální lidé neseděli zamčení v kajutách a nevolali lidem, kteří telefon nezvedali.

Ale Maxwell nebyl normální. On nikdy nebyl normální. Maxwell byl muž, který celý život volal lidem – a lidé telefony zvedali. Vždycky je zvedali. Protože když volal Maxwell, nezvednutí znamenalo následky. Nezvednutí znamenalo problém. Nezvednutí znamenalo, že jste si Maxwella znepřátelili, a znepřátelit si Maxwella – to si nemohl dovolit nikdo.

A teď telefon nezvedali.

Jistě, spali. Ale taky tušili. Tušili, proč Maxwell volá v jednu v noci ze satelitního telefonu na jachtě uprostřed Atlantiku. Tušili, že žádá o pomoc. A pomáhat Maxwellovi v listopadu 1991 to bylo jako pomoct muži, který padá z útesu. Můžete ho chytit za ruku. Ale stáhne vás s sebou.

Podíval se na telefon. Maxwell nikdy nepoužíval adresář – všechna čísla si pamatoval. Stovky, tisíce. A teď si uvědomil, že jich ubývá. Lidí, kteří zvednou. Lidí, kteří se nebojí zvednout. Seznam se ztenčoval – jako seznam matčiny rodiny po válce. Odškrtáváni. Jeden po druhém.

VIII.

Vyšel na palubu.

Tentokrát za sebou nezamkl dveře. Tentokrát mu to bylo jedno.

Noční vzduch ho udeřil do tváře – teplý, slaný, vlhký. Hvězdy nad Atlantikem byly jasnější než nad Londýnem – tisíce hvězd,

desetitisíce, v mléčné řece, která se táhla od obzoru k obzoru. Jako nad Karpaty. Jako nad Slatinskými Doly, kde seděl s Šanim na zídce a díval se nahoru a přemýšlel, jak daleko to je.

Daleko. Moc daleko. Tak daleko, že trvalo celý život tam dojít – a teď, když tam byl, svítily mu lhostejně do tváře.

Maxwell se opřel o zábradlí na zádi jachty. Ocel byla vlhká od slaného vzduchu. Cítil, jak ho studí pod dlaněmi – a najednou si uvědomil, jak je ta ocel tenká. Jak málo ho dělí od všeho toho nic. Kilometry černé vody pod ním. Kilometry tmavé, nekonečné hlubiny, ve které se nelesklo nic.

Podíval se dolů. Voda vypadala klidná, ale věděl, že to je jen iluze. Atlantik nikdy není klidný. Pod povrchem jsou proudy, které dokážou strhnout loď, a pod proudy jsou hloubky, kam nikdy nedopadne světlo.

Jako moje tajemství, pomyslel si a odfrkl si. Jak melodramatické. Takové myšlenky si nemohl dovolit. Ne Robert Maxwell. Ne Cap'n Bob, jak mu říkali v *Private Eye* – v tom zpropadeném satirickém plátku, který by koupil a zavřel, kdyby mohl, což nemohl, protože některé věci prostě koupit nejdou, a to pomyšlení bylo nesnesitelné.

Za jeho zády se něco ozvalo.

Ne kroky. Něco jiného. Kovového. Krátkého. Jako by někdo otevřel a zavřel dveře. Nebo jako by se pohnulo něco na palubě – řetěz, kovový hák, cokoli. Maxwell se otočil. Paluba byla prázdná. Bílé dřevo, mosazné kování, srolované lano. Nic. Nikdo.

Stál a díval se do prázdna a cítil – co vlastně? Ne, nebyl to strach. Maxwell neznal strach. Maxwell se naučil neznat strach.

Neměl ho v Normandii, v Berlíně, v Moskvě ani v desítkách hotelových pokojů, kde jednal s lidmi, pro které bylo zabíjení rutinou.

Ale znal – *nejistotu*. A nejistota byla horší. Strach je konkrétní – víte, čeho se bojíte, a můžete jednat. Nejistota je mlha. Mlha, ve které je možná něco a možná nic, a vy nevíte, a to *nevědění* – to je to nejhorší.

Koho se bál? Mosadu? Mohl se Izrael rozhodnout, že Maxwell ví příliš mnoho? Že muž, který prodal PROMIS desítkám zemí, který věděl o zadních vrátkách, o operacích, o Vanunuovi – že takový muž je ve chvíli, kdy ztrácí moc a nabývá zoufalství, *nebezpečný*?

Mohl.

A co Britové? MI6 – stará, chladná MI6, která ho používala čtyřicet let. Teď Hersh psal svou knihu. V parlamentu se citovaly věci, které se citovat neměly. MI6 potřebovala čistý stůl.

Mohla.

A KGB? Ta nová, postsovětská KGB, nebo jak si teď říkala. Služba, které *vědomě* prodal software se zadními vrátky. Služba, která to možná zjistila. Která to možná věděla odjakživa a jen čekala na správný moment.

Mohla.

Maxwell stál na zádi jachty a uvědomil si, že je obklopený mořem a mořem lidí, kteří by mohli chtít jeho smrt. A že neví, kteří z nich to myslí vážně. A že nemůže zavolat nikomu, kdo by mu to řekl, protože nikdo telefon nezvedá.

IX.

Vrátil se naposledy do kajuty.

Tentokrát zamkl. A posunul křeslo před dveře. Ne proto, že by křeslo zastavilo kohokoliv – ale proto, aby slyšel. Křeslo by spadlo. A slyšet – to bylo všechno, co mu teď zbylo.

Posadil se na postel – absurdně velkou, absurdně měkkou postel, na které se jeho obrovské tělo propadalo jako do bažiny. Sto dvacet kilo. Doktor mu říkal, že musí zhubnout. Doktor mu říkal spoustu věcí – o srdci, o tlaku, o ledvinách. Maxwell doktory nikdy neposlouchal. Tělo bylo jenom nástroj, jenom stroj, který vezl jeho mozek z jednoho místa na druhé.

Ale teď – teď se ten stroj rozpadal. Srdce bušilo nepravidelně. Nohy otékaly. Dech byl krátký. A hlava – hlava přehrávala obrazy, které si nevybral, obrazy, které přicházely samy, jako by se otevřely dveře, které celý život držel zamčené.

Matka v kuchyni. Ruce na jeho tváři. „Lejbík." Jen jméno. Celý svět v jednom jménu.

Šani na zídce: „Ty odsud odejdeš." Kamínek přes řeku. Pět odskoků. Šest. Smích.

Elisabeth: „Bojím se, že se podíváš do zrcadla a neuvidíš nic."

Berlín v troskách. Cartwrightův hlas: „Máte talent, Maxwelli. Talent, jaký má jeden z milionu."

Normandie. Písek. Krev. Šaniho hlas, ale to nemohl být Šani, Šani tam nebyl – nebo byl? Byli tam všichni. Všichni mrtví byli v Normandii, celý čas, ve vlnách, v písku, v hlíně…

Maxwell otevřel oči. Noční stolek. Lampa. Bourbon. Fax.

Nemůžeme ti dál pomáhat. Shalom.

Vzal fax. Přečetl ho naposledy. A pak ho spálil. Jako stránku s čísly, jako všechny dokumenty, které kdy spálil. Papír se kroutil, černal, měnil se v popel. Šest slov zmizelo. Ale slova – slova zůstala. V hlavě. Kde vždycky zůstávala.

Podíval se na hodiny: 3:17.

Za necelých šest hodin zavolají bankéři. Za šest hodin začne pondělí. Za šest hodin se svět začne točit a Maxwell bude muset vstát a obléknout jednu z těch čtyřiceti hedvábných košil a zvednout telefon a mluvit tím svým hlasem, tím rezonujícím, plným hlasem, a říkat slova, která budou znít sebejistě a přesvědčivě a silně – protože to byl jeho talent, to byl jeho dar, to bylo to jediné, co uměl lépe než kdokoli na světě: říkat slova a přimět lidi, aby jim věřili.

Ale co když tentokrát neuvěří?

Maxwell si lehl na postel. Nezul se. Nezhasl. Ležel v oblečení, v hedvábné košili za dva tisíce liber na posteli za dvacet tisíc liber, byl na jachtě za patnáct milionů liber a díval se do stropu a cítil, jak ho konečně – *konečně* – přemáhá spánek.

Ale i přes ten spánek – i přes tu tíhu, která mu padala na víčka jako sníh – i přes to všechno slyšel zvuky. Motor. Moře. A – ještě něco jiného. Něco, co mohly být kroky a nemuselo to být vůbec nic. Nebo třeba člověk, strach či jenom vítr, ocel a sůl.

Poslední věc, kterou slyšel, bylo moře. Vzdálené, rytmické, jako tlukot srdce, jako dech, jako ukolébavka.

Jako by mu někdo zpíval v jidiš.

* * *

Ráno 5. listopadu 1991 byl Robert Maxwell nahlášen jako pohřešovaný.

Jeho tělo bylo nalezeno o několik hodin později, plovoucí v Atlantském oceánu dvacet mil jihozápadně od Gran Canaria.

Příčina smrti nebyla nikdy jednoznačně stanovena.

Kajuta byla prázdná. Postel nerozestlaná.

Na stole ležel popelník plný popela.

ČÁST I

Chlapec z karpatských hor

KAPITOLA 1

SLATINSKÉ DOLY

Léto 1935

I.

Městečko leželo v údolí jako zapomenutá mince na dně kapsy.

Ze tří stran ho obklopovaly kopce porostlé buky a smrky, ze čtvrté strany tekla řeka Tisa – široká hnědá líná řeka, která si nikam nespěchala, protože neměla kam. Na severu začínaly Karpaty, ale odtud, ze Slatinských Dolů, vypadaly spíš jako nakreslené – modravé obrysy na obzoru, jako kdyby je tam někdo namaloval vodovými barvami a nechal uschnout.

Bylo léto a Lejbík měl dvanáct let.

Seděl na kamenné zídce před Friedmannovým obchodem a jedl jablko. Jablko bylo zelené, tvrdé a kyselé – ukradl ho z Kováčova sadu na kraji města, kde rostly jabloně tak staré, že si nikdo nepamatoval, kdo je zasadil.

Kováč byl Maďar a opilec, a když chytil nějakého kluka v sadu, mlátil ho holí přes záda. Ale nechytil ho. Lejbíka nikdo nikdy nechytil.

„Hoch!“ zavolal na něj starý Friedmann z okna obchodu. „Hochů, poď sem!“

Lejbík se neohlédl. Věděl, že Friedmann chce, aby mu zametl podlahu nebo přerovnal pytle s moukou nebo odnesl bednu vajec paní Weissové na druhý konec ulice. Friedmann platil za takové práce jedním krejcarem – někdy dvěma, když měl dobrou náladu, což bylo přibližně dvakrát do roka, o svátcích.

„Slyšíš? Hoch!“

„Neslyším!“ zavolal Lejbík zpátky s plnou pusou jablka a seskočil ze zídky na druhou stranu, do úzké uličky mezi Friedmannovým obchodem a domem Blauových, kde voněla sušená levandule a kde paní Blauová věšela prádlo, které vždycky viselo příliš nízko, takže mu plachty šlehaly do obličeje. Proběhl pod nimi jako pod vlajkami, vyřítil se na hlavní, a jedinou, ulici Slatinských Dolů a zamířil k řece.

II.

Slatinské Doly nebyly město. Nebyly ani vesnice, ne ve smyslu, jakému by rozuměl někdo z Prahy nebo Bratislavy. Slatinské Doly byly – *místo*. Místo, kde žilo asi dva a půl tisíce lidí, z nichž většina mluvila jidiš, zbytek maďarsky, pár rodin česky a rumunsky, a všichni trochu rusínsky, protože rusínsky se tu mluvilo odjakživa, stejně jako tu odjakživa tekla Tisa a odjakživa stály Karpaty.

Hlavní ulice byla dlážděná – to byla jediná dlážděná ulice ve městě. Ostatní cesty byly z hlíny, v létě tvrdé jako kámen, v zimě rozbředlé v bahno, ve kterém se topily vozy a občas i koně. Podél hlavní ulice stály domy, obchody, dva hostince, pošta, obecní

úřad s československou vlajkou, synagoga s cibulovitou střechou a katolický kostel, jehož zvon zvonil v poledne tak hlasitě, že se Lejbíkova matka vždycky lekla, přestože ho slyšela celý život každý den.

Byla tu také solná šachta. Slatinské Doly získaly své jméno proto, že tu byly doly – solné doly staré stovky let, které sahaly hluboko pod zem a ve kterých pracovali muži s tvářemi šedými od prachu a s plícemi, jež chrčely jako staré varhany. Lejbíkův otec v dolech nepracoval. Mechel Hoch byl obchodník s dobytkem – kupoval krávy a kozy na jednom trhu a prodával je na druhém, někdy se ziskem, většinou bez, a vždycky s takovým výrazem v obličeji, jako by právě přežil nějakou pohromu a čekal na další.

Ale Slatinské Doly byly hlavně svět. Pro Lejbíka, pro jeho sourozence, pro všechny děti, které tu vyrostly – pro ně to bylo všechno, co existovalo. Za kopci byl jiný svět, větší, hlasitější, nebezpečnější – ale o tom se tu jen vyprávělo. Jako o pohádce. Jako o místě, které existuje, ale kam člověk nechodí.

Zatím.

III.

Na břehu řeky Tisy seděl Šani a házel kameny do vody.

Šándor Beregovský – ale nikdo mu neřekl Šándor, ani jeho matka, protože Šándor bylo příliš velké jméno pro tak malého kluka. Šani. Malý, podsaditý, s kulatým obličejem a s ušima, které odstávaly tak výrazně, že vypadaly jako madla na hrnci. Šani se smál jako pes – hlasitě, s otevřenou pusou, celým tělem –

a smál se pořád, i když nebylo čemu, protože Šani měl talent na radost. Ten vzácný talent, který některé děti mají a většina dospělých ztratí. Šani ho neztratil nikdy.

„Kolik?“ zeptal se Lejbík.

„Sedm,“ řekl Šani. „Ale ten poslední se nepočítá, protože se jenom dotkl a potopil.“

„Počítá se.“

„Nepočítá. Pravidlo říká, že musí odskočit. Dotyk není odskok.“

„Jaké pravidlo? Kdo to vymyslel?“

Šani se na něj podíval s výrazem zasněného filozofa, který řeší *Talmud*. „Já. Právě teď.“

„Tak já vymyslím jiné pravidlo.“

„Nemůžeš. Moje bylo první.“

Lejbík zvedl ze země kámen – plochý, hladký, dokonalý – a vrhl ho nad hladinu. Kámen letěl nízko, sotva nad vodou, dotkl se povrchu a odrazil se – jednou, dvakrát, třikrát, čtyřikrát, pětkrát, šestkrát, sedmkrát, osmkrát…

„Osm,“ řekl Lejbík.

Šani neřekl nic. Přimhouřil oči a podíval se na Lejbíka. Ne se závistí – Šani neuměl závidět, stejně jako některé děti neumějí kreslit nebo plavat. Bylo to něco jiného. Uznání. Čisté, nekomplikované uznání člověka, který ví, že jsi v něčem lepší, a nevadí mu to.

„Jednou,“ řekl Šani, „jednou hodíš ten kámen a on bude skákat pořád. Nikdy se nepotopí. Bude skákat a skákat a přeskočí celou Tisu a poletí přes kopce a přes Karpaty a přes celý svět.“

„To je blbost,“ řekl Lejbík.

„Jasně že je to blbost," řekl Šani. „Ale hezká blbost."

A smál se. Tím svým psím smíchem, celým tělem, tak hlasitě, že se ptáci na protějším břehu zvedli z olše a odletěli.

Lejbík se díval na Šaniho a cítil teplo. Ne přátelství – to je příliš velké slovo pro dva kluky na zídce. Prostě teplo. Teplo z člověka, kterému nevadí, že jste jiný. Kterému stačí, že jste vedle něj. Šani ho držel na zemi. Bez něj by Lejbík odletěl – jako ten kámen přes Tisu, přes kopce, přes Karpaty.

Teď seděli na břehu a házeli kameny a bylo jim dvanáct a svět byl malý, ale přeci jen nekonečný.

IV.

Od mostu se k nim řítil Beri Katz.

Beri byl třetí z jejich trojice – o rok starší, vyšší, s obličejem plným pih a s nohou, která byla od narození kratší. Nikdy to neskrýval. Prostě kulhal a nikdo o tom nemluvil, protože ve Slatinských Dolech měl každý něco – kulhání, šilhání, chybějící prst, jizvu. Svět tu nebyl dokonalý a nikdo to od něj nečekal.

Ale teď Beri nekulhal. Beri běžel. A v obličeji měl něco, co u něj Lejbík viděl jen zřídka: *strach*.

„Pojďte se podívat," řekl Beri. „Ale potichu."

Šli za ním. Přes dřevěný most, který při každém kroku vrzal jako stará postel, na druhou stranu řeky. Tam stál hostinec U Zlatého jelena – pivo, pálenka a občas rvačka, po které se někdo nemohl týden posadit.

Před hostincem stál vůz. Koňský povoz, jakých tu jezdily desítky denně. Ale na tomhle voze seděl muž, kterého Lejbík

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázku z knihy Muž, který věděl příliš mnoho.
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.